

سالم پوهنتون
د شرعياتو او قانون پوهنځي
د تفسير او حديث د ماسترۍ
پروگرام

د افغانستان اسلامي جمهوريت
د لوړو زده کړو وزارت
د خصوصي پوهنتونونو رياست

1

خير او اطلاقات ئي په قرآن کریم کي

(موضوعي څېړنه)

د ماسترۍ رساله

محصل: سيف الرحمن سعيد

لارښود استاد: دوکتور عبدالباري حميدي

کال: ۱۳۹۹ هـ ش. ۱۴۴۲ هـ ق

سلام پوهنتون

د شرعياتو او قانون پوهنځی

د تفسیر او حدیث د ماسترۍ
پروگرام

د افغانستان اسلامي جمهوریت

د لوړو زده کړو وزارت

د خصوصي پوهنتونونو ریاست

خیر او اطلاقات ئې په قران کریم کې

(موضوعي څېړنه)

د ماسترۍ رساله

محصل: سیف الرحمن سعید

لارښود استاد: د کتور عبدالباري حمیدي

کال: ۱۳۹۹ هـ ش - ۱۴۴۲ هـ ق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلام پوهنتون

د شرعیاتو او قانون پوهنځی

د تفسیر او حدیث خانګه

د ماسټری پورډ

تصدیق نامه

ښاغلی سیف الرحمن (سعید) د فضل الرحمن زوی د ID: Sh-mst-97-360 نمبر لرونکی، د تفسیر او حدیث د څلورمې دورې محصل د ماسټری مرحلې رساله چې عنوان یې: خیر او اطلاقات نی په قرآن کریم کی دی د دوشتنبې ورځ په ۱۳۹۹/۴/۲۵ هـ ل نېټه یی په بریالیتوب سره دفاع کړه او د حکم پلاوی د ارزونې پر اساس د ۸۶ (ترو په عدد) مشرې اتیا (ترو په حروفو) مستحق وګرځید، له الله تعالی څخه ورته د لازمتی بریا غوښتونکی یو.

حکم پلاوی:

ردیف	د استاد نوم	عضویت	لاسلیک
۱	دکتور فصیح الله عبد الباقي	د حکم پلاوي عضو	
۲	استاذ شکر الله مخلص	د حکم پلاوي عضو	
۳	دکتور عبد الباري حميدي	لارښود او د حکم پلاوي مشر	

علمی مرستیال

د ماسټری د پورډ آمر

د خيرني لنديز

دا چې په دې ليکنه کې به (خيراو اطلاقات يې په قرآنکريم کې) تر عنوان لاندې موضوع وڅېړل شي په دې کړنوکې به د نوموړې موضوع اهميت اهداف او کليدي نکتوته په لنډه توگه اشاره وشي.

د موضوع اهميت : که د اوسني نړۍ اوسېدونکوته وکتل شي ليدل کېږي چې دوی د خپل ژوند حقيقي هدف ته چې هغه په دنياوي ژوند کې د خيراو نيکو کارونو ترسره کول دي پاملرنه نه کوي او د ژوند لويه برخه په داسې شيانو تيروي چې هغه د دوی لپاره هېڅ فايده نه لري نو (خيراو اطلاقات يې په قرآنکريم کې) موضوع اهميت په دې کې دی چې د خيرشتون د انسانانو د ژوند لپاره داسې اړين اوضروري دي چې د خيرپه نه شتون کې انسان د خپل ژوند حقيقي هدف ته شا کېږده نو په همدې سبب نوموړې موضوع څېړل شوېده ترڅو انسانان دې مهم ټولنيز ارزښت ته پاملرنه وکړي ترڅو په دنيا کې داسې يوټولنيز ژوند ولري چې په هغه کې د ټولني د ټولو وگړو حقوق او مسئوليت خوندي وي اوله بلي خوا په آخرت کې د الله (جل جلاله) د رضایت ترلاسه کولو سبب شي چې دا هغه څه دي چې د انسانانو نيکمرغي ورسره تړلي ده نو همدې هدف ته د رسېدلو لپاره هڅه شوېده ترڅو نوموړې موضوع د قرآنکريم د مبارکواياتونو په رڼاکې په روانه پښتو ژبه په داسې توگه وڅېړل شي چې هرلوستونکي په آسانه توگه وکولای شي ترې استفاده وکړي.

د موضوع اهداف : د دې موضوع له ليکنې څخه حقيقي موخه دا ده چې په دې توگه وتوانېږو هغه خلک چې د هغوی په ژوند کې نوموړی مفهوم شتون نه لري دې مفهوم ته متوجه شي ترڅو دا سې ژوند ولري چې له اطمینان خوښيو اولاسته راورنوڅخه ډک وي اونورو انسانانوته فايده رسول او د بنوکارونو ترسره کول د دوی د ژوند په اصلي هدف اوپه اساسي شعاربدل شي.

همدارنگه په خاصه توگه دا يادونه اړينه ده چې په اوسني وخت کې اسلامي امت له ډېرو ناخوالو سره لاس اوگرېوان دی نود دې امت ځوانان دا مسئوليت لري ترڅو د علم په زېور د سمبالولوله لارې دا دنده ترسره کړي هغه الهي پيغام چې د ټول بشریت د ژغورلو ضامن دی ترخلکوپورې ورسوي چې خپله داعيان بايد په لومړي سرکې په خپل ځان کې د خیرد لاسته راوړلو لپاره هڅه اوکوشش وکړي ترڅو د دوی دعوت په نورو خپل تاثيرات ولري اود يوې نېکې نمونې په شکل له نورو سره مخامخ شي.

بل دا چي له دي ليکنې څخه هدف په روانه پښتو ژبه خپلو هېواد والوته د داسې تکو وړاندې کول دي چي لوستل به يې له فايدي څخه خالي نه وي.

همدا رنگه تريوحده پوري د خپل ايماني مسئوليت ادا کول هم دي له الله (جل جلاله) څخه غواړم چي زما دا نيمگري هڅه په خپل دربارکي قبوله کړي.

د موضوع کليدي او اساسي نکات : د موضوع په ليکنه کي هغه اساسي نکات چي زه ورسره مخامخ شوم په لاندې توگه دي.

لکه د خير اساسي مفهوم او هدف د خيرد نيوي او اخروي اطلاق په مختلفو اساليبو خيرته د قرآنکريم بلنه اودې لارې ته د خلکو تشويقول اوله بدو کړنوڅخه پر هېز په دنياکي د خيرد موجوديت په صورت کي د الله (جل جلاله) له لوري د ډول ډول نعمتونو تر لاسه کول او همدا ډول په آخرت کي د زيا تونعمتونو تر لاسه کول همدا رنگه د خيرد مرادفاتو سره آشنا کېدل او د خيرد ضد چي هغه شردی اود انسان د هلاکت سبب گرځي بيانول.

په پای کي دا ويلي شم که يوڅوک په واقعي توگه د ځان لپاره د برياو غوښتونکی وي نو هغه بايد د خير مفهوم په خپل ژوند کي پلي کړي چي دا کار ده لپاره د دارينو د نيکمرغي سبب او وسيله ده.

دموضوعاتو لړلیک

Error! Bookmark not defined.	پیلیزه
Error! Bookmark not defined.	د څیړني د غوره کولو لاملونه
Error! Bookmark not defined.	د څیړني ارزښت
Error! Bookmark not defined.	د څیړني موخې
Error! Bookmark not defined.	د څیړني د مسئلې صرحه
Error! Bookmark not defined.	د څیړني اساسي ستونزې
Error! Bookmark not defined.	د څیړني مخینه
Error! Bookmark not defined.	د څیړني کړنلاره
Error! Bookmark not defined.	د څیړني د جوړښت پلان
Error! Bookmark not defined.	لومړی فصل
Error! Bookmark not defined.	د خیر مفهوم او په قرآن کې یې اطلاعات
Error! Bookmark not defined.	لومړی مبحث : د خیر پیژندنه
Error! Bookmark not defined.	لومړی مطلب : د خیر لغوي پیژندنه
Error! Bookmark not defined.	دوهم مطلب : د خیر اصطلاحي پیژندنه
Error! Bookmark not defined.	دوهم مبحث : د خیر مرادفات
Error! Bookmark not defined.	لومړی مطلب : تقوی
Error! Bookmark not defined.	د تقوی لغوي پیژندنه
Error! Bookmark not defined.	د تقوی اصطلاحي پیژندنه
Error! Bookmark not defined.	دوهم مطلب : البر (نیکی)
Error! Bookmark not defined.	د بر (نیکی) لغوي پیژندنه
Error! Bookmark not defined.	د بر (نیکی) اصطلاحي پیژندنه
Error! Bookmark not defined.	دریم مطلب : صلاح
Error! Bookmark not defined.	د صلاح لغوي پیژندنه
Error! Bookmark not defined.	د صلاح اصطلاحي پیژندنه
Error! Bookmark not defined.	څلورم مطلب : نفع
Error! Bookmark not defined.	د نفعي لغوي پیژندنه
Error! Bookmark not defined.	د نفعي اصطلاحي پیژندنه
Error! Bookmark not defined.	دریم مبحث : خیر د اطلاق او تقیید په اعتبار
Error! Bookmark not defined.	لومړی مطلب : مطلق خیر
Error! Bookmark not defined.	دوهم مطلب : مقید خیر

Error! Bookmark not defined. څلورم مبحث : په قرآنکريم کې د دنيوي او اخروي خيراطلاقات

Error! Bookmark not defined. لومړی مطلب : په قرآنکريم کې د دنيا حقيقت

Error! Bookmark not defined. دوهم مطلب : په قرآنکريم کې د دنيوي خيراطلاقات

Error! Bookmark not defined. لومړی اطلاق : خير د ايمان په معنی

Error! Bookmark not defined. دوهم اطلاق : خير د اسلام په معنی

Error! Bookmark not defined. دريم اطلاق : خير د مال په معنی

Error! Bookmark not defined. څلورم اطلاق : خير دعافيت په معنی

Error! Bookmark not defined. پنځم اطلاق : خير د اجر او ثواب په معنی

Error! Bookmark not defined. شپږم اطلاق : خير د افضل (پير غوره) په معنی

Error! Bookmark not defined. اووم اطلاق : خير د طعام او مادي رزق په معنی

Error! Bookmark not defined. آتم اطلاق : خير په جنگ کې د کاميابی په معنی

Error! Bookmark not defined. نهم اطلاق : خير د آسونود محبت په معنی

Error! Bookmark not defined. لسم اطلاق : خير د قرآن په معنی

Error! Bookmark not defined. يوولسم اطلاق : خير د نفع او ډيرې فايدي په معنی

Error! Bookmark not defined. دولسم اطلاق : خير د قيمتونو د ټيندلو په معنی

Error! Bookmark not defined. د يارلسم اطلاق : خير د صلاح په معنی

Error! Bookmark not defined. څوارلسم اطلاق : خير د قدرت او قوت په معنی

Error! Bookmark not defined. پنځلسم اطلاق : خير د اصلاح په معنی

Error! Bookmark not defined. شپاړسم اطلاق : خير د صالح اولاد په معنی

Error! Bookmark not defined. اوولسم اطلاق : خير دعت او ساتني په معنی

Error! Bookmark not defined. آتلسم اطلاق : خير د ادب او بنو اخلاقو په معنی

Error! Bookmark not defined. نولسم اطلاق : خير د صالح عمل په معنی

Error! Bookmark not defined. شلم اطلاق : هغه خير چی د شرضد دی

Error! Bookmark not defined. يوويشتم اطلاق : خير د کثرت او کفايت په معنی

Error! Bookmark not defined. دوه ويشتم اطلاق : خير د هدايت او حکمت په معنی

Error! Bookmark not defined. دريم مطلب : په قرآنکريم کې د آخرت حقيقت

Error! Bookmark not defined. څلورم مطلب : په قرآنکريم کې د اخروي خيراطلاقات

Error! Bookmark not defined. لومړی اطلاق : خير داخروي اجر په معنی

Error! Bookmark not defined. دوهم اطلاق : خير د رحمت او مغفرت په معنی

Error! Bookmark not defined. دريم اطلاق : اخروي خير د جنت او هغه د نعمتونو په معنی

Error! Bookmark not defined. دوهم فصل

Error! Bookmark not defined.کړنلاره خپرلوري ته د بلنې قرآني

Error! Bookmark not defined. لومړی مبحث : د خپرلوري ته د قرآنکريم دعوت او د هغه د ثواب بيان

Error! Bookmark not defined. لومړی مطلب : خپرلوري ته د قرآنکريم بلنه

Error! Bookmark not defined. لومړی ډول بلنه : د خپرپه لوري سرعت او يو له بل څخه د خپرپه کارکې مخکې والی

Error! Bookmark not defined. دويم ډول بلنه : په معاملاتوکې د عدل په لوري دعوت او بلنه

Error! Bookmark not defined. دريم ډول بلنه : د خپرپه لوري په حسنه قنوه بلنه

Error! Bookmark not defined. څلورم ډول بلنه : په نیک کارباندي استقامت په خاصه توگه امر بالمعروف او نهی عن المنکر

Error! Bookmark not defined. دوهم مطلب : په قرآن کې د خپر د اجراو ثواب د بيان له لارې خپرلوري ته بلنه

Error! Bookmark not defined. لومړی ډول : د خپرپه کار اکرکه لږ يا کوچنی هم وي د اجر او ثواب ورکول

Error! Bookmark not defined. دوهم ډول : د لږ عمل په مقابل کې د زیات اجراو ثواب ورکول

Error! Bookmark not defined. دريم ډول : قرآنکريم په دې صراحت لري چې د خپرپه کار ثواب ورکول هم خپردي ..

Error! Bookmark not defined. څلورم ډول : د خپرپه کار د الله له لوري جنت ورکول

Error! Bookmark not defined. دوهم مبحث : خپرته په بلنه کې قرآني کړنلاره

Error! Bookmark not defined. لومړی مطلب : خپرته په بلنه کې د قرآنکريم خبري اسلوب

Error! Bookmark not defined. لومړی اسلوب : خبري اسلوب يواځې د خبر د افادې لپاره

Error! Bookmark not defined. دوهم اسلوب : خبري اسلوب د خبر او تر غيب د افادې لپاره

Error! Bookmark not defined. دريم اسلوب : خبري اسلوب د تشويق لپاره

Error! Bookmark not defined. څلورم اسلوب : خبري اسلوب د خبرو عد او وعيد(ثواب عذاب) لپاره

Error! Bookmark not defined. پنځم اسلوب : خبري اسلوب د غوره والي لپاره

Error! Bookmark not defined. شپږم اسلوب : خبري اسلوب د خبر او مساومي د افادې لپاره

Error! Bookmark not defined. دوهم مطلب : خپرته په بلنه کې د قرآنکريم انشائي اسلوب

Error! Bookmark not defined. لومړی اسلوب : انشائي اسلوب د زجر لپاره

Error! Bookmark not defined. دوهم اسلوب : انشائي اسلوب د زجر او دعا لپاره

Error! Bookmark not defined. دريم اسلوب : انشائي اسلوب د انکار لپاره

Error! Bookmark not defined. څلورم اسلوب : انشائي اسلوب د تشويق او تر غيب لپاره

Error! Bookmark not defined. پنځم اسلوب : انشائي اسلوب د اثبات او تعجب لپاره

Error! Bookmark not defined. شپږم اسلوب : انشائي اسلوب د تحقير لپاره

Error! Bookmark not defined. اووم اسلوب : انشائي اسلوب د تحريک او اغراء لپاره

دریم مبحث : د خیرله پرېښودلوڅخه د قرآن وپرونه اوخیرته نه پاملرنې بدې بیانول

Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined. لومړی مطلب : د خیرله پرېښودلوڅخه د قرآن وپرونه

Error! Bookmark not defined. لومړی ډول : په هروخت اوهرځای کې د خیرله پرېښودلوڅخه د قرآن وپرونه

Error! Bookmark not defined. دوهم ډول : له بخل څخه په سخت و عید سره د قرآنکریم وپرونه

Error! Bookmark not defined. دریم ډول : له کفران (د الله جل جلا له د نعمتونوناشکرې) څخه د خیرپه پرېښودلو وپرونه .

Error! Bookmark not defined. څلورم ډول : د تکذیبونکو او متونوله تقلید څخه د قرآنکریم وپرونه

Error! Bookmark not defined. دوهم مطلب : د خیر پرېښودلو مذمت بیانول

Error! Bookmark not defined. لومړی ډول : د خیر د پرېښودونکي چې د ترسره کولو قدرت یې ولري مذمت بیانول ..

Error! Bookmark not defined. دوهم ډول : د خیر پرېښودل د منافقینو صفت دی

Error! Bookmark not defined. دریم فصل

Error! Bookmark not defined. د اهل خیر اوصاف اود خیرگټې

Error! Bookmark not defined. لومړی مبحث : د اهل خیر اوصاف

Error! Bookmark not defined. لومړی مطلب : د غوره خلکو اعتقادي او تعبدی اوصاف

Error! Bookmark not defined. لومړی صفت : ایمان

Error! Bookmark not defined. دوهم صفت : په عبادت کې اخلاص

Error! Bookmark not defined. دوهم مطلب : د غوره خلکو سلوکي او اخلاقي اوصاف

Error! Bookmark not defined. لومړی صفت : له الله (جل جلاله) څخه وېره

Error! Bookmark not defined. دوهم صفت : امر بالمعروف او نهی عن المنکر

Error! Bookmark not defined. دریم صفت : د لغوي او بې فایدي خبروڅخه اعراض او مخ اړول

Error! Bookmark not defined. څلورم صفت : خپلو خاوندانو ته د امانتونو سپارل

Error! Bookmark not defined. پنځم صفت : د غوسې زغمل او خلکو ته عفو کول

Error! Bookmark not defined. شپږم صفت : د فرج یا شرمگاه ساتنه

Error! Bookmark not defined. دوهم مبحث : په قرآنکریم کې د خیر دنیوي گټې

Error! Bookmark not defined. لومړی مطلب : په دنیا کې د خیر فردي گټې

Error! Bookmark not defined. لومړی گټه : علم او حکمت تر لاسه کول

Error! Bookmark not defined. دوهمه گټه : په عبادت کې د الله (جل جلاله) له لوري مرسته تر لاسه کول

Error! Bookmark not defined. دریمه گټه : له گناهونوڅخه د نفس پاکوالی

Error! Bookmark not defined. څلورمه گټه : نفسي سکون او اطمینان تر لاسه کول

پنځمه گټه : د دعا قبلیدل	Error! Bookmark not defined.
دوهم مطلب : په دنیاګي د خیر ټولنيزې گټې	Error! Bookmark not defined.
لومړۍ گټه : په ځمکه کې د الله (جل جلاله) د توحید خپرېدل	Error! Bookmark not defined.
دوهمه گټه : د الله (جل جلاله) نصرت اود غنیمت مال تر لاسه کول	Error! Bookmark not defined.
دریمه گټه : مالداره او غني کیدل	Error! Bookmark not defined.
دریم مبحث : د خیر اخروي گټې	Error! Bookmark not defined.
لومړی مطلب : په آخرت کې د خیر فردي گټې	Error! Bookmark not defined.
لومړۍ گټه : د الله (جل جلاله) رضایت تر لاسه کول	Error! Bookmark not defined.
دوهمه گټه : د توبې قبلیدل	Error! Bookmark not defined.
دوهم مطلب : په آخرت کې د خیر ټولنيزې گټې	Error! Bookmark not defined.
لومړۍ گټه : د الله (جل جلاله) له لوري د رحمت او مغفرت تر لاسه کول	Error! Bookmark not defined.
دوهمه گټه : جنت ته دا خپلیدل	Error! Bookmark not defined.
پایله	12
وراندیزونه	14
د آیاتونو لړلیک	Error! Bookmark not defined.
د احادیثو لړلیک	Error! Bookmark not defined.
د اعلامو پیژندنه	Error! Bookmark not defined.
مأخذونه	15

پایله

پورته موضوع د څیرني څخه دې نتیجې ته رسېږو چې خیر او اطلاقات یې په قران کریم کې د اساسي موضوعاتو له جملې څخه ده او د دې موضوع په څیرني سره خیر او هغه څه چې له نوموړې موضوع سره تړاو لري د انسانانو د ژوند تر ټولو برخو پورې تړلی دی که یوانسان په واقعي ډول نوموړی عنوان د خپل ژوند اصلي موخه او هدف وگرځوي دا نه یواځې د ده لپاره د بریا ضامن دی بلکې په ټولنیز ژوند کې د انسانانو ترمینځ د وروړولې مینې او محبت په اساس د یوې داسې ټولني را مینځته کېدل له ځانه سره لري چې هغه به د ایمان او اخوت په ټینګواو مضبوطو ستونزو ولاړه وي اود انسانانو ترمینځ د هر ډول ستونزو له را ولاړېدو څخه مخنیوی کوي چې په دې وسیله انسانان د خپل ژوند اصلي هدف په ډېره آسانتیا سره تر لاسه کولای شي اود دې موضوع د څېړني په پای کې ځینې مشخصو نتیجتو په لاندې توګه اشاره کوو.

۱ - د خیر هر کار چې انسان یې په خپل دنیوي ژوند کې تر سره کوي دا هغه څه دي چې الله (جل جلاله) یې د انسان لپاره ذخیره کوي او په قیامت کې به الله (جل جلاله) خپلو هغو بندګانو ته چې د خیر کارونه یې تر سره کړي وي پوره بدله ورکړي چې په دې اړه (جل جلاله) په خپل کتاب کې داسې فرمایلي دي (فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ)^۱

۲ - بل دا چې انسان له مختلفو لارو څخه خیر تر لاسه کولای شي چې دا موضوع هم په کامله توګه د رسالې په منځ پانګه کې څېړل شوې ده.

۳ - د خیر د لارې عملي کول په دنیا او آخرت کې فردي او ټولنيزي ګټې له ځانه سره لري چې په دنیا کې یې فردي ګټې لکه علم او حکمت تر لاسه کول، په عبادت کې د الله (جل جلاله) له لوري مرسته تر لاسه کول، له ګناهونو څخه د نفس پاکوالی، نفسي سکون او اطمینان تر لاسه کول او د دعا قبلېدل دي همدا ډول په دنیا کې د خیر ټولنيزي ګټې لکه په ځمکه کې د الله (جل جلاله) د توحید او وحدانیت خپرېدل، د الله (جل جلاله) نصرت او غنیمت تر لاسه کول او مالداره او غني کېدل دي او په آخرت کې د خیر فردي ګټې لکه د الله (جل جلاله) رضایت تر لاسه کول اود توبې قبلېدل دي او په آخرت کې د خیر د ټولنيزو ګټوله جملې څخه د زیات اجر او ثواب تر لاسه کول اود الله (جل جلاله) له لوري د رحمت او مغفرت تر لاسه کول دي.

^۱ الزلزله ۷.

۴ - بل دا چي خير هغه څه دي چي الله خپل ټول پيغمبران (عليهم السلام) د همدې هدف د لاسته راوړلو لپاره را لېږلي ؤ چي خپل امتونه د خير او ښو کارونو ترسره کولو ته وهڅوي چي په دې لاره کي له زياتو ستونزو او تکليفونوسره مخامخ شول خو هېڅ کله يي هم خپل مسئوليت ته شا نکره بلکه په کامل امانت سره يي خپل مسئوليت په ښه ډول ترسره کړ او خپلواکمنوت ته يي د خير ټولي لاري په گوته کړي.

په پای کي دا ويلي شو چي د خير کارونوله ترسره کولو سره کور، ټولنه ، د آرامي ، اطمینان طرف ته وړاندی کول دی د خير او ښو کارونو عملی کول يو تعداد ښيگڼي لري ځکه انسانان د داسي حالاتو څخه خلاصوی چي انسانيت ورڅخه د ژوند په هر ډگر کي له زياتو تاوانونوسره مخامخ کېږي نو هر انسان ترخپلي وسي پوري دا مسئوليت لري ترڅو خپله هم د خير لاري د خپل ژوند اصلي هدف وگرځوي اونور وگړي هم دې لاري ته وهڅوي او په دې برخه کي مختلف مطالب په روانه ژبه د عامه پوهاوی لپاره رسالي او ليکني اړيني دی ترڅوله دې لاري خپله ټوله د هوسايني اوسوکالی لاري ته برابره کړو اوله ډول ډول مصيبتونو څخه موخپله اسلامي ټولنه ژغورلي وي او په خپله ټولنه کي موثبتت بدلون را مينځته کړی وي.

په پای کي يوځل بيا د خپل لارښود قدرمن استاد دکتور عبدالباري (حميدي) صاحب څخه اود سلام پوهنتون د ټولو معززو د قدر وړ محترمواستادانو څخه د زړه له کومی مننه کوم. په گران هيواد کي د يوسوچه بشپړ کامل اسلامي نظام د پلي کېدوپه هيله

وړاندیزونه

دا چې خیر یوه داسې اساسي موضوع چې د انسانانو په ژوند کې اوله ژوند وروسته ټولې مرحلې ورسره تړلې دي چې په هر اړخیزه توګه یوڅېړونکي نشي کولای ترڅو په یوه رساله کې په بشپړه توګه له هره اړخه وڅېړي ، په همدې اساس د دي لویې موضوع څیرل ستونزمن او ناشوني بریښي، له همدې امله غواړم د خپل بحث او څیړنې په پای کې نورو محترمو محصلینو او څیړونکو ته د لاندې موضوع ګانو وړاندیز وکړم ، څو خلکو ته د خیر پیژندنه داسلامي شریعت له مخې په پوره توګه روښانه او څرګنده شي.

1. په اساسي توګه د خیر پیژندنل .
 2. خیر او د مؤمن دنیوي ژوند .
 3. آیا خیر د انسان په ژوند کې کوم خاص اثرات درلودلای شي؟
 4. د خیر په نشتوالي کې ټولنيزې ستونزې.
 5. ولې ډیر خلک له خیر څخه مخ اړوي .
- همداشان یو څو وړاندیزونه دولت ته هم لرم .
1. د خیر د خپرا وي په اړوند دولت باید خلکو ته د عامه پوهاوی برنامې جوړی کړی.
 2. حکومت باید د مکاتبو مدارسو او پوهنتونونو لپاره ځانګړي تعليمي او تحصيلي برنامې جوړې کړي ترڅو متعلمین او محصلین خیر وپیژنی.
 3. حکومت باید د رسنیوله لارې هم خلک د خیر لارو خپلولوته تشویق کړي.

مأخذونه

- 1- القرآن كريم .
- 2- ابن الأثير مجد الدين أبو السعادات المبارك بن محمد الجزري (المتوفى : ٦٠٦ هـ) جامع الأصول في أحاديث الرسول، تحقيق : عبد القادر الأرنبوط، چاپ خاى : مكتبة الحلواني - مطبعة الملاح - مكتبة دار البيان، چاپ وارلومرى.
- 3- ابن الجوزي ، جمال الدين أبي الفرج عبد الرحمن ، نزهة الأعين النواظر في علم الوجوه والنظائر ، تحقيق : محمد عبد الكريم كاظم الراضي ، چاپ خاى : مؤسسة الرسالة - لبنان / بيروت - ١٤٠٤ هـ - ١٩٨٤ م ، لومرى چاپ ، د توكونوشمير : ١.
- 4- ابن حجر، أحمد بن علي بن حجر أبو الفضل العسقلاني الشافعي، فتح الباري شرح صحيح البخاري چاپ خاى : دار المعرفة - بيروت ، چاپ كال : ١٣٧٩ د توكونوشمير ١٣.
- 5- ابن دريد ، أبو بكر محمد بن الحسن ، الاشتقاق ، تحقيق : عبد السلام محمد هارون ، چاپ خاى : مكتبة الخانجي - القاهرة / مصر - چاپ وار : دريم ، د توكونوشمير : ١.
- 6- ابن عاشور الشيخ محمد الطاهر، التحرير والتنوير الطبعة التونسية ، چاپ خاى : دار سحنون للنشر والتوزيع - تونس چاپ كال : ١٩٩٧ م د توكونوشمير ٣٠.
- 7- ابن عرفة الورغمي أبو عبد الله محمد بن محمد ، تفسير ابن عرفة ، تحقيق : د. حسن المناعي، چاپ خاى : مركز البحوث بالكلية الزيتونية - تونس - لومرى چاپ ، چاپ كال : ١٩٨٦ م.

8- ابن فارس ، أبو الحسين أحمد بن زكريا، معجم مقاييس اللغة ، تحقيق عبد السلام محمد هارون، دار الفكر، چاپ ١٣٩٩هـ - ١٩٧٩م. د توكونوشمير: ٦ .

9- ابن كثير، أبو الفداء إسماعيل بن عمر القرشي البصري ثم الدمشقي (المتوفى: ٧٧٤هـ) البداية والنهاية ، تحقيق: عبد الله بن عبد المحسن ، چاپ خاى: دار هجر للطباعة والنشر والتوزيع والإعلان ، لومرى چاپ، ١٤١٨ هـ - ١٩٩٧ م چاپ كال: ١٤٢٤هـ / ٢٠٠٣م د توكونوشمير: ٢١ .

10- ابن منظور، محمد بن مكرم بن منظور الأفرقي المصري، لسان العرب، چاپ خاى : دار صادر - بيروت ، لومرى چاپ ، د توكونوشمير : ١٥ .

11- ابيارى ، إبراهيم الإبيارى ، الموسوعة القرآنية , چاپ خاى : مؤسسة سجل العرب ، چاپ كال : ١٤٠٥هـ ق.

12- : أبي جعفر محمد بن جرير الطبري (٢٢٤ - ٣١٠) جامع البيان في تفسير القرآن للطبري ، چاپ خاى : دار هجر. تحقيق : د / عبد الله بن عبد المحسن التركي. د توكونوشمير: ١٢ .

13- أبو إسحاق أحمد بن محمد بن إبراهيم الثعلبي النيسابوري ، الكشف والبيان, تحقيق : الإمام أبي محمد بن عاشور، چاپ خاى : دار إحياء التراث العربي - بيروت - لبنان، چاپ كال : ١٤٢٢ هـ - ٢٠٠٢ م ، د توكونوشمير ١٠ .

14- أبو الحسن علي بن محمد بن حبيب الماوردي البصري , (تفسير الماوردي) النكت والعيون، تحقيق : السيد بن عبد المقصود بن عبد الرحيم ، چاپ خاى : دار الكتب العلمية - بيروت / لبنان ، دتوكونوشمير ٦ .

- 15- أبو الفيض ، الملقب بمرتضى الزبيد محمد بن محمد بن عبد الرزاق الحسيني ، تاج العروس من جواهر القاموس، تحقيق مجموعة من المحققين، چاپ حای : دار الهداية ، د توكونوشمير ٤٠.
- 16- أبو حاتم التميمي البستي محمد بن حبان بن أحمد ، تحقيق : شعيب الأرنؤوط ، صحيح ابن حبان بترتيب ابن بلبان ، چاپ حای : مؤسسة الرسالة – بيروت ، دوهم چاپ ، ١٤١٤ هـ ق.
- 17- أبو العباس ، أحمد بن محمد بن المهدي بن عجيبة الحسني الإدريسي الشاذلي الفاسي، البحر المديد في تفسير القرآن المجيد، تحقيق : أحمد عبد الله قرشى رسلان، چاپ حای : قاهرة ، چاپ كال : ١٤١٩ هـ ، د توكونوشمير ٦.
- 18- أبو عبد الله ، القرطبي محمد بن أحمد بن أبي بكر بن فرح ، الجامع لأحكام القرآن ، د توكونوشمير : ٢٠.
- 19- أبو عبد الله ، شمس الدين محمد بن أحمد بن عثمان بن قَائِمَاز الذهبى (المتوفى: ٧٤٨هـ) سير أعلام النبلاء ، چاپ حای: دار الحديث- القاهرة، چاپ كال : ١٤٢٧هـ-٢٠٠٦ م ، د توكونوشمير: ١٨.
- 20- أبو عبد الله ، شمس الدين محمد بن أحمد بن عثمان بن قَائِمَاز الذهبى (المتوفى: ٧٤٨هـ) تاريخ الإسلام وَوَفِيَاتِ الْمَشَاهِيرِ وَالْأَعْلَامِ، المحقق: الدكتور بشار عواد معروف ، چاپ حای: دار الغرب الإسلامي ، لومرى چاپ، ٢٠٠٣ م د توكونوشمير: ١٥.
- 21- أبو الفضل ، محمود الألوسي ، روح المعاني في تفسير القرآن العظيم والسبع المثاني ، چاپ حای : دار إحياء التراث العربي – بيروت ، د توكونوشمير : ٣٠.

22- أبو الفيض محمّد بن محمّد بن عبد الرزّاق الحسيني ، الملقّب بمرتضى ، الزيّدي ، تاج العروس من جواهر القاموس ، تحقيق : مجموعة من المحققين ، چاپ حای ، د توکونوشمير ٤ .

23- أحمد الزيّات، ابراهيم مصطفى، حامد عبدالقادر محمد النجار، المعجم الوسيط، تحقيق: مجمع اللغة العربيّه ، چاپ حای دار الدعوة ، د توکونوشمير ٢ .

24- الأندلسي محمد بن يوسف الشهير بأبي حيان ، تفسير البحر المحيط ، تحقيق : الشيخ عادل أحمد عبد الموجود - الشيخ علي محمد معوض شارك في التحقيق (١) د.زكريا عبد المجيد النوقي (٢) د.أحمد النجولي الجمل ، چاپ حای : دار الكتب العلمية - لبنان / بيروت ، چاپ كال ١٤٢٢ هـ - ٢٠٠١ م ، د توکونوشمير ٨ .

25- الألباني محمد ناصر الدين، صحيح الأدب المفرد للإمام البخاري ، الناشر : دار الصّدّيق ، د چاپ كال : ١٤٢١ هـ .

26- الألباني محمد ناصر الدين ، صحيح الترغيب والترهيب ، چاپ حای : مكتبة المعارف - الرياض ، پنّم چاپ .

27- الألباني محمد ناصر الدين ، السلسلة الصحيحة ، چاپ حای : مكتبة المعارف - الرياض .

28- الألباني ، محمد ناصر الدين ، صحيح وضعيف الجامع الصغير وزيادته ، چاپ حای : المكتب الإسلامي .

29- البخاري، صديق حسن خان القنوجي ، نيل المرام من تفسير آيات الأحكام، تحقيق : محمد حسن إسماعيل - أحمد فريد المزيري ، چاپ حای : دار الكتب العلمية ، چاپ كال : ٢٠٠٣ د توکونوشمير : ١ .

- 30- البغوي محيي السنة ، أبو محمد الحسين بن مسعود ,معالم التنزيل تحقيق : محمد عبد الله النمر - عثمان جمعة ضميرية - سليمان مسلم الحرش ، چاپ خای : دار طيبة للنشر والتوزيع، خلورم چاپ، چاپ كال: ١٤١٧ هـ - ١٩٩٧ م ، دتوكونوشمير : ٨.
- 31- التبريزي محمد بن عبد الله الخطيب ، مشكاة المصابيح، تحقيق : تحقيق محمد ناصر الدين الألباني ، چاپ خای : المكتب الإسلامي - بيروت، چاپ واردریم ، چاپ كال: ١٤٠٥ - ١٩٨٥ م.
- 32- الترمذي ، محمد بن عيسى أبو عيسى السلمي ، الجامع الصحيح سنن الترمذي ، تحقيق : أحمد محمد شاكر وآخرون ، چاپ خای : دار إحياء التراث العربي - بيروت ، دتوكونوشمير : ٥.
- 33- الجرجاني، علي بن محمد بن علي التعريفات تحقيق : إبراهيم الأبياري، چاپ خای : دار الكتاب العربي - بيروت ، لومرى چاپ ، 1405 دتوكونوشمير: ١.
- 34- الجوزي , عبد الرحمن بن علي بن محمد ، زاد المسير ، زاد المسير في علم التفسير, چاپ خای : المكتب الإسلامي - بيروت ، دريم چاپ ، ١٤٠٤ ، دتوكونوشمير: ٩..
- 35- الحميدي، محمد بن فتوح، الجمع بين الصحيحين البخاري ومسلم ، تحقيق : د. علي حسين البواب ، چاپ خای : دار ابن حزم - لبنان/ بيروت دوهم چاپ، د چاپ كال: ١٤٢٣ هـ - ٢٠٠٢ م .
- 36- الخطيب الدكتور عبد الكريم ، التفسير القرآني للقرآن ، چاپ خای : دار الفكر العربي - القاهرة ، دتوكونوشمير: ١٦.

- 37- الديرزوري ، عبد القادر ملاحويش آل غازى الفراتي، تفسير بيان المعاني ، چاپ خاى : مطبعة الترقى دمشق ، چاپ كال : ١٣٨٢ ق.
- 38- الرازي ، الإمام الحافظ أبو محمد عبد الرحمن بن أبي حاتم ، المتوفى سنة ٣٢٧ هجرية ، تفسير ابن أبي حاتم تحقيق : أسعد محمد الطيب ، چاپ خاى : المكتبة العصرية - صيدا ، د توكونوشمير : ١٠ .
- 39- الرازي، محمد بن أبي بكر بن عبد القادر، مختار الصحاح ، تحقيق : محمود خاطر، چاپ خاى : مكتبة لبنان - بيروت ، چاپ كال : ١٤١٥ - ١٩٩٥ ، د توكونوشمير : ١ .
- 40- الزحيلي، دوهبة بن مصطفى ، التفسير المنير في العقيدة والشريعة والمنهج، چاپ خاى : دار الفكر المعاصر بيروت ، چاپ كال : ١٤١٨ هـ ، د توكونوشمير : ٣٠ .
- 41- الزحيلي، وهبة بن مصطفى ، التفسير الوسيط ، چاپ خاى : دار الفكر دمشق ، چاپ كال : ١١٢٢ هـ ق.
- 42- الزمخشري، أبو القاسم محمود بن عمر الخوارزمي ، الكشاف عن حقائق التنزيل وعلوم الأقاويل في وجوه التأويل ، تحقيق : عبد الرزاق المهدي ، چاپ خاى : دار إحياء التراث العربي - بيروت ، د توكونوشمير : ٤ .
- 43- السعدي، عبد الرحمن بن ناصر، تيسير الكريم الرحمن في تفسير كلام المنان ، تحقيق : عبد الرحمن بن معلا اللويحق، چاپ خاى : مؤسسة الرسالة ، لومرى چاپ، د توكونوشمير : ١ .
- 44- السمرقندي، أبو الليث نصر بن محمد بن إبراهيم الفقيه الحنفي ، تفسير السمرقندي (بحر العلوم)، تحقيق : د.محمود مطرجي، چاپ خاى : دار الفكر - بيروت ، د توكونوشمير : ٣ .

- 45- الشوكاني ، محمد بن علي بن محمد ، فتح القدير الجامع بين فني الرواية والدراية من علم التفسير، چاپ خاى : دار الفكر - بيروت ، د توكونوشمير ٥.
- 46- الصنعاني، محمد بن إسماعيل الأمير، رفع الأستار لإبطال أدلة القائلين بفناء النار، تحقيق : العلامة المحدث محمد ناصر الدين الألباني ، چاپ خاى : المكتب الإسلامي - بيروت ، لومرى چاپ، چاپ كال : ١٤٠٥.
- 47- العثيمين ، محمد بن صالح بن محمد (المتوفى : ١٤٢١هـ) الأصول من علم الأصول ، چاپ خاى : دار ابن الجوزي، چاپ كال : ١٤٢٦هـ ق.
- 48- العيني، بدر الدين الحنفي، عمدة القاري شرح صحيح البخاري ، مصدر الكتاب : ملفات وورد من ملتقى أهل الحديث.
- 49- الفيومي ، أحمد بن محمد بن علي المقري ، المصباح المنير، چاپ خاى : المكتبة العصرية.
- 50- القزويني، محمد بن يزيد أبو عبدالله ، سنن ابن ماجه ، تحقيق : محمد فؤاد عبد الباقي ، چاپ خاى : دار الفكر - بيروت ، د توكونوشمير : ٢.
- 51- الكفومى، أبو البقاء أيوب بن موسى الحسيني، معجم في المصطلحات والفروق اللغوية ، تحقيق: عدنان درويش - محمد المصريدار، چاپ خاى : مؤسسة الرسالة - بيروت، چاپ كال: ١٤١٩هـ - ١٩٩٨م. ، د توكونوشمير ١.
- 52- المراغى ، الشيخ أحمد مصطفى ، تفسيرالشيخ المراغى ، چاپ خاى : شركة مكتبة ومطبعة مصطفى البابى الحلبي وأولاده بمصر، د توكونوشمير : ٣٠.

- 53- النخبواني، نعمة الله بن محمود نعمة الله ، الفواتح الالهيه والمفاتيح الغيبية ، الموضحة للكلم القرآنية والحكم الفرقانية ، چاپ خاى : دار كابتى للنشر مصر، چاپ كال : ١٩٩٩ م.
- 54- النسفى ، أبو البركات عبد الله بن أحمد بن محمود ، تفسير النسفى ، تحقيق: الشيخ مروان محمد الشعار، چاپ خاى: دار النفائس - بيروت چاپ كال 2005، د توكونوشمير: ٤.
- 55- الملا على القارى ، مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح ، المصدر : موقع المشكاة الإسلامية.
- 56- ابن عطيه، المحرر الوجيز.
- 57- المناوى، محمد عبد الرؤوف، التوقيف على مهمات التعاريف، تحقيق : محمد رضوان الداية، چاپ خاى : دار الفكر المعاصر- بيروت ، لومرى چاپ ، د چاپ كال : ١٤١٠، د توكونوشمير: ١.
- 58- أحمد بن حنبل ، مسند الإمام أحمد بن حنبل ، تحقيق: شعيب الأرنؤوط ، چاپ خاى : مؤسسة الرسالة ، دويم چاپ : ١٤٢٠هـ ، ١٩٩٩م ، د توكونوشمير: ٥٠.
- 59- جزائرى ، جابر بن موسى بن عبد القادر بن جابر أبو بكر الجزائري ، أيسر التفاسير لكلام العلى الكبير ، چاپ خاى : مكتبة العلوم والحكم المدينة المنورة المملكة العربية السعودية ، پنخم چاپ ، چاپ كال : ١٤٢٤هـ/٢٠٠٣م.
- 60- حجازى ، الدكتور محمد محمود ، التفسير الواضح ، چاپ خاى : دار الجيل الجديد ، د توكونوشمير: ٣.
- 61- حجازى ، دكتور محمد محمود ، التفسير الواضح ، چاپ خاى : دار الجيل الجديد ، د توكونوشمير: ٣.

- 62- رازى ، الإمام العالم العلامة والحبر البحر الفهامة فخر الدين محمد بن عمر التميمي الرازي الشافعي، مفاتيح الغيب ، چاپ خُای : دار الكتب العلمية بيروت ، چاپ كال ١٤٢١هـ - ٢٠٠٠ م ، د توكونو شمير: ٣٢.
- 63- زكريا ، أبو الحسين أحمد بن فارس ، معجم مقاييس اللغة ، المحقق : عبد السلام محمد هارون ، چاپ خُای : دار الفكر، چاپ كال : ١٣٩٩هـ - ١٩٧٩ م ، د توكونو شمير: ٦.
- 64- شمس الدين، محمد بن أحمد الشربيني، تفسير سراج المنير، چاپ خُای : دار الكتب العلمية - بيروت ، د توكونو شمير: ٣.
- 65- شمس الدين، أبو العباس أحمد بن محمد بن إبراهيم بن أبي بكر ابن خلكان البرمكي الإربلي (المتوفى: ٦٨١هـ) ، وفيات الأعيان وأنباء أبناء الزمان ، المحقق: إحسان عباس، چاپ خُای : دار صادر - بيروت.
- 66- طنطاوى، د محمد سيد (شيخ الأزهر) ، التفسير الوسيط للقرآن الكريم ، د توكونو شمير: ١٥.
- 67- صبحي الصالح ، مباحث في علوم القرآن ، چاپ خُای : دار العلم للملايين ، چاپ كال : ٢٠٠٠ م ، د توكونو شمير: ١.
- 68- مالك بن أنس ، الموطأ ، المحقق : محمد مصطفى الأعظمي ، چاپ خُای : مؤسسة زايد بن سلطان آل نهيان: لومرى چاپ ، چاپ كال : ١٤٢٥هـ - ٢٠٠٤ م : د توكونو شمير: ٨.
- 69- محمد رشيد ، بن علي رضا ، تفسير المنار، چاپ خُای : الهيئة المصرية العامة للكتاب، چاپ كال : ١١٩٠ م ، د توكونو شمير: ١٢.
- 70- محمد علي الساييس ، تفسير آيات الأحكام ، چاپ خُای : المكتبة العصرية للطباعة والنشر ، چاپ كال : ٢٠٠٢ ، د توكونو شمير : ١.

71- مظهری ، محمد ثناء الله ,تفسیر المظهری ، تحقیق : غلام نبی تونسسی،
چاپ حای : مکتبه رشديه المطبعة : باكستان ، چاپ كال : ۱۴۱۲ هـ .

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:
پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته
و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af